

रोगाः पञ्चवटिः सप्तस्त्रायतनेषु तत्त्रायतनान्योऽपि
दन्तमूलानि दन्ता जिह्वा तालुकगठः 'सर्वोऽपि
चेति । तत्त्रायतोऽयः । पञ्चदश दन्तमूलेषु, अष्टौ
दन्तेषु, इति चोपक्रमोक्तं यथा ।

"दन्तमूलगतास्तु शीतादोः दन्तपुष्पटकोऽदन्तवेष्टकः
श्रीविरो ४ महाश्रीविरोः १ परिदरः ६ उपकुशो ७ दन्तवैदर्भो ८
वर्धनो ९ धिमांसो १० नासः १५ पञ्चेति" इत्युद्दिश्य "शोणितं
दन्तवेष्टेभ्यो यस्याकक्षात् प्रवर्तते । दुर्गन्धोनि सङ्ख्यानि
प्रकृदीनि ऋदूनि च । दन्तमांसानि शीथ्यन्ते पचन्ति
च परस्परम् । शीतादो नाम स व्याधिः कफयो-
णितसम्भवः १ । दन्तयोश्चित्तुं वा यस्य श्वयधुः सक्तो
महान् । दन्तपुष्पटको ज्ञेयः कफरक्तनिमित्तजः २ ।
अपन्ति पूर्वद्विर वला दन्ता भवन्ति च । दन्तवेष्टः
स पित्र्योऽपि दुष्टोचितसम्भवः ३ । श्वयधुर्दन्तमूलेषु रुजा-
यान् कफरक्तजः । लाभासावो स विज्ञेयः कण्डू-
मान् श्रीविरो गदः ४ । दन्ताश्चलन्ति वेष्टेभ्यस्तासु चाप्य-
वदीर्यते । दन्तमांसानि पचन्ते रुचश्च परिपी-
यते । यस्मिन् स सर्वजो व्याधिमेहाश्रीविरोऽसंज्ञकः ५ ।
दन्तमांसानि शीथ्यन्ते यस्मिन् जीवति चाप्यसक्तः ।
पित्ताक्षरक्तजो व्याधिर्ज्ञेयः परिदरो हि सः ६ । वेष्टेषु
दाहः पाकश्च तेभ्यो दन्ताश्चलन्ति च । व्याघ्रिताः
प्रसवन्ति शोणितं मन्दवेदनाः । व्याघ्रायन्ते स्मृते
रक्ते रुचं पूति च जायते । यस्मिन् पुक्नुः स
स्त्रायितरक्तजो गदः ७ । वेष्टेषु दन्तमूलेषु संरम्भो
जायते महान् । भवन्ति च चलादन्ताः स वैदर्भो-
ऽभिजातजः ८ । मास्तेनाधिको दन्तो जायते तीव्र-
वेदनः । वर्धनः स भक्तो व्याधिर्जाते रक्तं च प्रमा-
न्यति ९ । हातव्ये पश्चिमे दन्ते महान् शोषो महा-
रुजः । लाभासावो कफजतो विज्ञेयः सोऽधिमांसकः १० ।
दन्तमूलगता नासः पञ्च ज्ञेया वधेरिताः १५ । "दन्त-
गतास्तु दाहजः १ क्रिमिदन्तजो २ दन्तहर्षो ३ मज्जनकः ४
दन्तशर्करा ५ कपालका ६ श्लापदन्तो ७ हस्तमोचद्वयेति ।
दाहजो बल्लभा दन्ता यस्मिन् स्त्रायितरगन्धिताः ।
दाहजः स इति ज्ञेयः सदागतिनिमित्तजः । कण्ठ-
गन्धो चक्षुः सावी ससंरम्भो महारुजः १ । अनि-
र्मलजो वातादिघ्नः क्रमिदन्तजः २ । टशनाः शीत-
सङ्ख्या सङ्ख्या अर्थनं न च । यत्नं तं दन्तहर्षन्तु
व्याधिं विद्यात्समीप्यात् १ वक्तुं वक्तुं भवेद्यस्मिन्

दन्तमूलं तीव्ररुक् । कफवातजतो व्याधिः स भक्तु-
कसंज्ञितः ४ । शर्करेव स्थिरीभूतो भक्तोदन्तेषु यस्य
वै । सा दन्तानां शुष्कग्री तु विज्ञेया दन्तशर्करा ५ ।
दन्तानि दन्तमूलकानि यदा शर्करया सह । ज्ञेया
कपालिका सैव दशनानां विनाशिनी ५ । योऽस्तुम्नि-
श्रेण पित्तेन दग्धो दन्तस्त्वश्रेयतः । श्लापदन्तां नीलतां
वापि गतः स श्लापदन्तकः ७ । यातेन तैस्तैर्भावेस्तु
हस्तमोचविसंहतः । हस्तमोच इति ज्ञेयो व्याधिर-
दितलक्षयः ८ ।

दन्तलेखक वि- दन्तान् लिखति जीविकार्थम् लिख-
"संज्ञायाम्" पा० श्वबु "नित्यं क्रीडाजीविकयोः"
पा० नित्यम् । दन्तलेखनरूपजीविकायुक्ते । "अन्ते-
जीविकार्थे" पा० पूर्वपदस्याद्युदात्तत्वम् ।

दन्तवक्र पु० कण्डूपाधिमे हापरयुगोद्भवे हिरण्यकशिपोरव-
ताररूपे नृपभेदे "हिरण्यकशिपुर्योऽसौ दैत्यराजोऽभवत्
पुरा । पृथुकीर्त्यां तु संजज्ञे तनयो वृद्धशर्मणः । कण्डू-
पाधिपतिर्वीरो दन्तवक्रो महाबलः" हरिवं० ३५ अ० ।
"अधिराजाधिपञ्चैव दन्तवक्रं महाबलम् । जिमाय कर-
दक्षैव कृत्वा राज्ये न्यवेशयत्" भा० सं० १० अ० । सहदेव-
दक्षिणद्विजयोक्तौ "हारवत्यां निषसता यदुसिंहेन तेन
वै" इत्युपक्रमे "दन्तवक्रश्च कण्डूनि हितो दक्षिणापधे"
हरिवं० १७३ अ० । हारकायासक्तावे कण्डूने भवो वर्णितः ।
"माह्वन्ते योवसैदो दन्तवक्रश्च पाण्डव ! । पार्थद्वयोरौ
विष्णोर्विप्रशापात् पदच्युतौ" भाग० ७।१।२ इत्युपक्रमे
हिरण्यकाद्यादिप्रज्ञानाशोक्तप्रनन्तरम् "तावेव क्षत्रियौ
जातौ माह्वन्तास्त्रजौ तव । अधुना शापनिर्घ्नौ
कण्ठचक्रहतां हसौ" । ४४ "कण्ठोऽपि तमहन् युव्यां
कौमोदक्या क्षनान्तरे । गाढनिर्मिच्छद्दय उहमन् रुधिरं
सखात् । प्रसार्य केशान् बाह्वङ्गीन् धरण्यां न्यपतद्गुह्यः ।
ततः स्रज्जतरं ज्योतिः कण्ठमाविशद्गुह्यं" भाग० १०।७७।७

दन्तवक्र पु० दन्तस्य उल्लङ्घनम् । दन्तावरकचर्मोक्ते मांस-
भेदे "दन्तानि दन्तमूलकानि यदा शर्करया सह" सुश्रुतः ।
दन्तवर्त्ति स्त्री दन्तनिर्मिता वर्त्तिः । "दन्तैर्हस्तिवराहोऽ-
गवाश्वाजखरोद्भवैः सशङ्खमौक्तिकामोघिमेर्मेरिच-
पादिकैः क्षतशुकमपि व्याधिं दन्तवर्त्तिर्निवर्त्तयेत्"
चक्रदत्तोक्ते वर्त्तिकाभेदे । [कोडे हेम० ।

दन्तवक्र न० दन्तस्य वक्रमिव आदकत्वात् । दन्तवासधि
दन्तवासध् न० दन्तस्य वास इवाकादकत्वात् । लोठे लिफा०